

МІНІСТЕРСТВО ОВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Н. М. Вівчарик

Дитяча література

Методичні рекомендації

Івано-Франківськ

УДК 821.161.2-93.09(075.8)

ББК 82.3 (4 УКР)я 73

В 41

Вівчарик Н. М. Дитяча література: Методичні рекомендації. Івано-Франківськ : Територія друку, 2020. 40 с.

Автор:

Вівчарик Наталія Михайлівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Рецензенти:

Хороб Степан Іванович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

Луцак Світлана Миколаївна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства Івано-Франківського національного медичного університету.

Науково-методичне видання

Надруковано за ухвалою Вченої ради Факультету філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 2 від 13 вересня 2019 року).

Анотація

Навчальний предмет «Дитяча література» забезпечує ґрунтовні фахові знання про українську літературу для дітей та юнацтва, художні особливості текстів, адресованих дитячій та юнацькій аудиторії; вчить аналізувати жанрово-стильові та ідейно-художні особливості текстів, які належать до різних літературних родів; формує у студентів критичний підхід, вміння працювати у групах, дискутувати, здійснювати порівняльний аналіз, прочитувати підтекстові смисли, сприяє забезпеченню необхідного рівня знань з української літератури, методики її викладання, сприяє фаховій підготовці майбутніх філологів, учителів української мови і літератури. Зважаючи на освітньо-виховну функцію, одним із важливих завдань є виробити у майбутніх учителів вміння залучати учнів до читання «якісної» літератури, формуючи «корисні» звички та навички; використовувати сучасні техніки промоції книг для дітей та юнацтва. Курс «Дитячої літератури» передбачає синтез психолого-педагогічної, освітньої, культурної та самоосвітньої діяльності майбутніх вчителів.

Метою курсу є систематизація і поглиблення знань студентів про літературу для дітей у контексті як національної культури, так і світової, системне висвітлення розвитку дитячої української літератури від часу її становлення до початку XXI століття.

Завдання курсу: дати студентам ґрунтовні знання про дитячу літературу, її особливості, навчити аналізувати жанрово-стильові та ідейно-художні особливості художніх творів; опираючись на кращі здобутки як світової, так і вітчизняної літературної думки (материкової і діаспорної), формувати у студентів креатичний підхід, який сприятиме популяризації читання серед дітей та юнацтва.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**: основні тексти, запропоновані для вивчення; особливості розвитку дитячої літератури, її специфічні риси; стильові та жанрові параметри розвитку

дитячої літератури; комплекс традицій і новаторства в творчій спадщині письменників; значення окремих творчих персоналій для розвитку української дитячої літератури.

У результаті вивчення курсу «Дитяча література» студенти набудуть таких компетентностей:

- уміння аналізувати ідейно-художні особливості творів, які адресовані дитячій та юнацькій аудиторії;

- здатність визначати та характеризувати стиль, творчий метод письменників, об'єктивно та неупереджено оцінювати художні тексти;

- навички обирати для роботи фахову, наукову, критичну літературу, яка сприяє професійному зростанню та самовдосконаленню;

- уміння запобігати негативним факторам, які впливають на дитячу особистість, та формувати корисні соціальні звички, пов'язані зі здоров'ям, споживанням, навколишнім середовищем;

- здатність використовувати й залучати до роботи нові інформаційні технології;

- уміння працювати та комунікувати у групах, досліджуючи конкретну проблему та шукаючи способи її вирішення.

Програма навчальної дисципліни
Змістовий модуль 1. Дитяча література в контексті національної культури. Основні поняття курсу.

Тема 1. Курс «Дитяча література» і його значення в контексті формування особистості дитини.

1. Поняття «дитяча література».
2. Розвиток та періодизація української літератури для дітей та юнацтва.
3. Художні особливості творів про дітей і для дітей.
4. Видання української дитячої літератури.

Література

Баран У. «Нескінченна історія» літератури для дітей та юнацтва: напрями дослідження літератури для дітей та юнацтва в Україні. *Література. Діти. Час: науковий вісник*. 2016. Вип. 5. С. 9-17.

Баран У. Специфіка комунікації у літературі для дітей та юнацтва. Львів : Центр дослідження літератури для дітей та юнацтва, 2016. 234 с.
http://urccyl.com.ua/fileadmin/user_upload/documents/UlianaBaran.pdf

Бойчук О. Метод проектів на уроках української літератури: методика і технологія. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2016. № 12. С. 2-6.

Бондар Є. Виховання добра й толерантності на уроках української літератури. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 19-21. С. 19-25.

Качак Т. Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти: збірник науково-методичних статей. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2013. 132 с.

Качак Т. Літературна освіта в Україні: промоція дитячої книги і читання. *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 4. 2013. С. 239-246.

Качак Т. Сучасна українська література для дітей та юнацтва як зміст літературної освіти. *Гірська школа Українських Карпат*. 2017. № 17. С. 161-165. file:///C:/Users/ifcem/Downloads/gsuk_2017_17_40.pdf

Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. К. : Академвидав, 2018. 320 с

Качак Т. Українська література для дітей: підручник К. : ВЦ «Академія», 2016. 352 с.

Крупеня В. Вивчення біографії письменника. Конспекти-схеми. *Українська мова та література*. 2017. № 7-8. С. 75-84.

Тема 2. Становлення та джерела української дитячої літератури, її вивчення на уроках української літератури.

1. Вплив фольклору на формування дитячої літератури. Твори пов'язані з усною народною творчістю і включені до шкільної програми (П. Гулак-

Артемівський, Л. Боровиковський, Є. Гребінка, Л. Глібов, Г. Квітка-Основ'яненко, Т. Шевченко та ін.).

2. Вивчення Біблії (легенди про Вавилонську вежу, про Мойсея; притча про блудного сина) на уроках української літератури у 9 класі. Вплив Біблії на тематику і проблематику літератури для дітей та юнацтва (Т. Шевченко «Заповіт», І. Франко «Мойсей», П. Тичина «Скорбна мати»).

3. Література Київської Русі. Вивчення «Повчання дітям» Володимира Мономаха на уроках української літератури у 9 класі.

4. Г. Сковорода як межова постать давньої і нової української літератури. Вивчення збірок «Сад Божественних пісень», «Байки Харківські» на уроках української літератури в 9 класі. Філософські праці Г. Сковороди.

Література

Азьомов В. Духовна архетипна система етнонаціонального у викладанні української літератури в загальноосвітній школі. *Українська мова і література в школі*. 2016. № 4. С. 31-37.

Білоус П. Давня українська література: засіб пізнання і виховання чи мистецтво слова? *Дивослово*. 2017. № 2. С. 12-15.

Бойко В. Поезія давньої української літератури. *Українська література в загально-освітній школі*. 2010. № 1. С. 26-27.

Болотна Т. Книга в житті людини. Книгозбірні Київської Русі. Захід-проект 6-й клас. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2014. № 19-21. С. 54-60.

Грабовська С. Біблія і українська література: [методика викладання української літератури]. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2010. № 10. С. 34-39;

Греб В. Подорож у дитинство Григорія Сковороди – видатного мандрівника, філософа, письменника, учителя. *Українська література, 8 клас. Українська мова й література в школах України*. 2019. № 1-2. С. 55-58.

Качак Т. Українська література для дітей: підручник К.: ВЦ «Академія», 2016. 352 с.

Кольба Г. Новий Заповіт. Притча про Блудного сина. Притча про сіяча. Конспект уроку. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 25-26. С. 24-30.

Ситченко А. Григорій Сковорода. Байки харківські. Матеріали до уроків. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2009. № 10. С. 21-24.

Тема 3. Особливості розвитку літератури для дітей та юнацтва в ХІХ столітті.

1. Букварі та читанки для дітей (М. Шашкевич, Т. Шевченко).
2. Сатирико-гумористичні твори (С. Руданський, Л. Глібов).
3. Обробка фольклорних творів (І. Манжура, І. Нечуй-Левицький та ін.).
4. Занурення у психологію дитини (Марко Вовчок, Б. Грінченко та ін.).
5. Морально-релігійна тематика дитячої літератури та дидактизм (О. Кониський, Ганна Барвінок та ін.).

6. Розвиток дитячої періодики («Ластівка», «Приятель дітей», «Бібліотека для молодіжі», «Дзвінок»).

7. Зародження літературної критики.

Література

Буряк Ж. Урок на тему «Оповідання «Каторжна» Б. Грінченка в контексті норм сучасного кримінального права». Бінарний урок з правознавства та української літератури, 10 клас. *Історія в рідній школі*. 2014. № 5. С. 13-16.

Гаєвська Н. Інтелектуальна гра до 150-річчя від дня народження Б. Грінченка. *Українська мова й література в сучасній школі*. 2013. № 11. С. 59-67.

Геник С. Степан Руданський – лікар, громадський діяч, класик української літератури (до 180-річчя від дня народження). *Слово: Прикарпатський вісник НТШ*. № 3. Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. 2012. С. 50-54.

Гончар О. Віки перебуде: слово про «Руську трійцю». *Чим живемо*. К. : Укр. письменник, 1992. С. 137-142.

Гребницька О. Більше працював, ніж жив... Вивчення життєвого і творчого шляху Бориса Грінченка за листами та спогадами сучасників. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2009. № 4. С. 34-44.

Корнієнко О. Казки Бориса Грінченка Урок позакласного читання у 5 класі. *Дивослово*. 2016. № 6. С. 12-14.

Мовчун А. Борис Грінченко: феномен великого трударя *Дивослово*. 2010. № 5. С. 44-49.

Павлів І. Майстерне відтворення психології дитячої душі в оповіданні «Дзвоник». Значення творчості Бориса Грінченка в історії української літератури (урок у 10 класі). *Дивослово*. 2010. № 10. С. 14-19.

Паркулаб М. Борис Грінченко. Оповідання «Каторжна». Утвердження прагнення людини до любові, добра. Психологізм твору. *Українська література, 10 клас. Українська мова й література в школах України*. 2017. № 12. С. 37-41.

Побідаш І. Видавнича діяльність Л. Глібова. *Поліграфія і видавнича справа*. 2002. № 39. С. 47-51.

Пономаренко О. Із секретів поетичної майстерності Т. Шевченка: духовно-художні відкриття «Кобзаря» (1840), романтичного національного Пророка «Трьох літ», «Нескореного прометея» на засланні, візіонера демократичного ладу України майбутнього. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2014. № 31-32. С. 21-26.

Три доли: Марко Вовчок в українській, російській та французькій літературі / упоряд.: В. Агеєва. К. : Факт, 2002. 368 с.

Тема 4. Особливості розвитку літератури для дітей та юнацтва у ХХ столітті.

1. Традиції та новаторство української літератури для дітей та юнацтва межі ХІХ- ХХ століть.

2. Модерністські тенденції.
3. Література для дітей та юнацтва у соцреалістичний період.
4. Загальна характеристика періоду 60-80-х років.
5. Періодитка для дітей.

Література

- Баран У. «Нескінченна історія» літератури для дітей та юнацтва: напрями дослідження літератури для дітей та юнацтва в Україні. *Література. Діти. Час: науковий вісник*. 2016. Вип. 5. С. 9-17.
- Баран У. Специфіка комунікації у літературі для дітей та юнацтва. Львів : Центр дослідження літератури для дітей та юнацтва, 2016. 234 с. http://urccyl.com.ua/fileadmin/user_upload/documents/UlianaBaran.pdf
- Бойчук О. Метод проектів на уроках української літератури: методика і технологія. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2016. № 12. С. 2-6.
- Бондар Є. Виховання добра й толерантності на уроках української літератури. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 19-21. С. 19-25.
- Качак Т. Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти: збірник науково-методичних статей. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2013. 132 с.
- Качак Т. Літературна освіта в Україні: промоція дитячої книги і читання. *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 4. 2013. С. 239-246.
- Качак Т. Сучасна українська література для дітей та юнацтва як зміст літературної освіти. *Гірська школа Українських Карпат*. 2017. № 17. С. 161-165. file:///C:/Users/ifcem/Downloads/gsuk_2017_17_40.pdf
- Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. К. : Академвидав, 2018. 320 с
- Качак Т. Українська література для дітей: підручник К. : ВЦ «Академія», 2016. 352 с.
- Крупеня В. Вивчення біографії письменника. Конспекти-схеми. *Українська мова та література*. 2017. № 7-8. С. 75-84.

Змістовий модуль 2. Українські письменники дітям

Тема 5. Іван Франко як дитячий письменник.

1. Казки І. Франка та їх вивчення на уроках української літератури. Збірки «Коли ще звірі говорили», «Лис Микита» (рекомендована для додаткового читання у 5 і 8 класах). Запозичені сюжети і взаємопроникнення у літературі (на прикладі казки «Абу-Касимові капці»).
2. Виховання толерантності на основі аналізу оповідань про трагічне життя дітей різних національностей («До світла», «Цигани»).
3. Майстерне змалювання психології дитини в автобіографічних оповіданнях («Малий Мирон», «У кузні», «Під оборогом»).

4. Протест проти наруги, насильства над дитиною в оповіданнях «Грицева шкільна наука», «Красне писання», «Олівець», «Отець-гуморист».
5. Стаття І. Франка «Бака про байку».

Самостійна робота.

Література

- Бондаренко Ю. Шкільний аналіз образів-персонажів за розвитком сюжету. *Українська мова і література в школі*. 2011. № 6. С. 32-35.
- Витрикуш І. Образ Лиса Микити та риси його характеру. За казкою Івана Франка «Фарбований Лис». *Українська мова та література*. 2019. № 4. С. 33-38.
- Загороднюк О. Літературні казки. І. Франко «Фарбований лис». Конспект уроку. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 27. С. 5-7.
- Овдійчук Л. Іван Франко як особистість [Текст]: (до проблеми вивчення біографії письменника на основі мемуарної та епістолярної спадщини в загальноосвітній школі та ВНЗ). *Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал*. 2017. № 1. С. 18-26.

Тема 6. Внесок родини Косачів у розвиток дитячої літератури.

1. Родина Косачів. Формування світогляду Лесі Українки.
2. Характеристика поетичної збірки Олени Пчілки «Думки-мережанки».
3. Художні особливості байок Олени Пчілки («Найкращі діти», «Дві зваги й дві слави») і казки («Журавель та чапля»). Оповідання «Збентежена вечеря», «Сосонка» (рекомендоване для додаткового читання у 5 класі).
4. Внесок Олени Пчілки у розвиток дитячого театру (п'єси «Весняний ранок Тарасовий», «Сон-мрія, або Казка зеленого гаю», «Кобзареві діти»).
5. Поетичний доробок Лесі Українки як зразок оригінальної дитячої лірики.
6. Казки Лесі Українки як золотий фонд дитячої літератури («Метелик», «Біда навчить», «Казка про Оха-Чудотвора»).
7. Формування патріотизму та волелюбності на прикладі поем «Давня казка», «Роберт Брюс, король шотландський».

Література

- Байло Л. Олена Пчілка: горда жіноча душа: Сценарій позакласного заходу. *Українська мова й література в школах України*. 2018. № 6. С. 52-57.
- Бикова Т. Компаративістика як засіб розвитку читацьких інтересів учнів на уроках української літератури. *Українська мова і література в школі*. 2009. № 4. С. 46-49.
- Мосієвська, Н. Поетична творчість Лесі Українки. Цикл уроків у 8 класі з використанням інноваційних технологій. *Дивослово*. 2010. № 2. С. 32-35.
- Оніпко В. «...Побільше місця молодим» (на матеріалі епістолярної спадщини Олени Пчілки). *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Вип. 23. Ужгород : Ужгородський нац. унів-т, 2018. С. 249-253.
- Коржова Н. Олена Пчілка – світоч національних ідей. Відкритий урок. *Розробки, технології, досвід*. 2006. № 13-14. С. 44-50.

Маринченко Л. «Ні! Я жива! Я буду вічно жити! Я в серці маю те, що не вмирає!» Урок за життям і творчістю Лесі Українки. 10 клас. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 3. С. 5-8.

Тема 7. Внесок Михайла Коцюбинського у розвиток дитячої літератури.

1. Основні віхи життя і творчості.
2. Вірші для дітей «Наша хатка», «Вечір».
3. Жанр казки у доробку письменника. Цикл «5 казочок» («Десять робітників», «Дві Кізочки», «Івасик і Тарасик», «Про двох Цапків», «Чого вони зраділи»). Народні мотиви, які лягли в основу поетичної казки «Завидючий брат».
4. Художні особливості малої прози для дітей. Психологізація характерів у оповіданнях «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник».
5. Науково-художнє оповідання «Нюренберзьке яйце». Специфіка жанру.
6. Повість «Дорогою ціною» та її вивчення на уроках української літератури у 8 класі.

Література

- Гаврилюк Т. М. Коцюбинський. Повість «Дорогою ціною». Урок-дослідження. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2013. № 32. С. 17-19.
- Логунова І. Розвиток сприйняття художніх творів учнями 5-8 класів. *Українська мова й література в школах України*. 2016. № 7-8. С. 58-59.
- Лілік О. Самотній на землі, як сонце на небі...: урок-дослідження імпресіоністичних і екзистенціальних рис у новелі Михайла Коцюбинського «Intermezzo». *Українська мова і література в школі*. 2009. № 2. С. 22-25.
- Лобода Л. Формуючи цілісну національну особистість. Методичні зауваги до вивчення творчості Михайла Коцюбинського. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2010. № 5. С. 20-24.
- Матюшкіна Т. У ритмі життя природи: «імпресіоністичні ефекти» в зображенні світу природи Михайлом Коцюбинським та Кнутом Гамсуном. (Матеріали до уроків поглибленого вивчення). *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2010. № 5. С. 45-51.
- Молочко С. У симфонії слів, звуків, кольорів... Художньо-естетичний аспект вивчення творчості Михайла Коцюбинського. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2010. № 5. С. 25-28.
- Ніколаєва О. Уроки за творчістю М. Коцюбинського. 10 клас. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 7-8. С. 9-8.

Тема 8. Дитячі образи і характери у прозі Володимира Винниченка.

1. Літературна, громадська і суспільно-політична діяльність письменника.
2. Прояви автобіографізму в оповіданні «Федько-халамидник». Вивчення цього твору на уроках української літератури у 6 класі.

3. Художня деталь та її функції у оповіданні «Кумедія з Костем», яке рекомендоване для додаткового читання у 6 класі.
4. Жанрово-стильові і композиційні особливості збірки «Намисто». Народнопісенні мотиви.
5. Тематичне багатство та ідейно-естетичний аналіз оповідань зі збірки «Намисто», написаних на основі народних пісень: «За Сибіром сонце сходить», «Гей, ти, бочечко», «Та немає гірш нікому», «Ой випила, вихилила», «Гей, чи пан, чи пропав», «Гей, хто в лісі, обізвися», «Гей, не спиться».

Література

Вітвіцька Т. Риси характеру Федька та його однолітків: Оповідання Володимира Винниченка «Федько-халамидник». *Українська мова та література*. 2017. № 21-22. С. 14-16.

Вітковська М. Елементи народної педагогіки на уроках словесності. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2013. № 33. С. 2-5.

Ведмідь І. Особливості психологізму малої прози Володимира Винниченка. *Дивослово*. 2010. № 4. С. 27-32.

Голик О. Чи важкий шлях до радості?: [В. Винниченко. Оповідання «Бабусин подарунок». Збірка «Намисто». Українська література, 6 клас]. *Українська мова й література в школах України*. 2015. № 10. С. 37-42.

Данильчук Л. Володимир Винниченко. «Федько-Халамидник». Урок-мандрівка сторінками оповідання *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2016. № 10-11. С. 42-46.

Левченко В. Цікаві сторінки життєпису Володимира Винниченка. Художня оповідь про дивовижного хлопчика у творі «Федько-халамидник». *Українська література, 7 клас. Українська мова й література в сучасній школі*. 2013. № 11. С. 40-44.

Тема 9. Григор Тютюнник у дитячому та юнацькому читанні крізь призму вивчення на уроках української літератури в середніх та старших класах.

1. Штрихи до біографії. Григор і Григорій Тютюнники.
2. Прояви автобіографізму в оповіданні «Смерть кавалера».
3. Вивчення оповідання «Дивак» на уроках української літератури у 5 класі. Паралельність і єдність двох світів природи і людини, зображених в творі.
3. Проблема війни та сирітства у повістях «Климко», «Вогник далеко в степу». Вивчення повісті «Климко» на уроках української літератури у 7 класі.
4. Образ природи, екологічні проблеми в оповіданнях «Лісова сторожка», «Однокрил», «Нічний злодій», «Впіймали розбишаку». Жанр казки у творчому доробку письменника («Степова казка», «Громовик»).
5. Любовний трикутник у новелі «Три зозулі з поклоном», яка вивчається на уроках української літератури в 11 класі.

Література

Баняс С. Григір Тютюнник. Відзеркалення внутрішнього світу письменника у новелі «Три зозулі з поклоном». Складність людських почуттів. «Вічна тема» нещасного кохання. Українська література, 11 клас. *Українська мова й література в школах України*. 2019. № 1-2. С. 36-40.

Босак С. Вивчення новелістики Григора Тютюнника в 11-му класі. *Українська мова і література в школі*. 2005. № 6. С. 25-28.

Ганіч Н. Сильне, як смерть, кохання у творах «Три зозулі з поклоном» Гр.Тютюнника і «Гранатовий бралет» О.Купріна. Урок компаративного аналізу в 11 класі. *Дивослово*. 2009. № 3. С. 12-15.

Галунко Г. Є вічна загадка любові...: [урок розвитку критичного і толерантного мислення в 11 класі за темою: Новела Григора Тютюнника «Три зозулі з поклоном» – твір про велич людських стосунків]. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2010. № 9. С. 56-59.

Голик О. Найглибше бачиш тільки серцем... Паралельні світи та системи життєв. цінностей в оповід. Григора Тютюнника «Дивак» та в казці Антуана Сент-Екзюпері «Маленький принц». *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2006. № 4-5. С. 32-37

Даниленко Л. Дитина-дивак у художньому світі Івана Франка і Григора Тютюнника. *Дивослово*. 2008. № 2. С. 23-25.

Лагола І. Од першого кохання до «любові всевишньої». Бінарне заняття-дослідження за новелами Григора Тютюнника. *Дивослово*. 2016. № 4. С. 15-20.

Тема 10. Письменники-лауреати Державної премії імені Тараса Шевченка у шкільній програмі.

1. Письменники 60-ки для дітей.
2. Образний світ дитячої збірки Ліни Костенко «Бузиновий цар». Вивчення поетичного доробку Ліни Костенко («Дощ полив...», «Кольорові миші», «Чайка на крижині», «Крила») на уроках української літератури у 7 класі.
3. Жанр поетичної казки у доробку Василя Симоненка: «Цар Плаксій та Лоскотон» та її вивчення на уроці української літератури у 5 класі; «Казка про дурила» на уроці в 11 класі. Вивчення поетичного доробку В. Симоненка на уроках української літератури у 7 та 11 класах («Лебеді материнства», «Ти знаєш, що ти людина...», «Гей, нові Колумби й Магеллани...»; «Задивляюсь у твої зіниці...», «Є в коханні і будні і свята»).
4. Характеристика поетичної збірки Дмитра Павличка «Дядько дощ». Вивчення казки-поеми Дмитра Павличка «Золоторогий олень» на уроках літератури рідного краю в 5 класі. Поезії «Два кольори», «Я стужився, мила, за тобою...», які вивчають на уроках української літератури в 11 класі.
5. Вивчення повісті Миколи Вінграновського «Сіроманець» на уроці української літератури у 5 класі.
6. Проблема війни у повісті М. Вінграновського «Первінка», рекомендованій для додаткового читання у 5 класі.

7. Проблематика і художні особливості малої прози Миколи Вінграновського («Бинь-Бинь-Бинь», «Гусенятко»).

8. Вірші М. Вінграновського у контексті вивчення творчості 60-ків на уроках української літератури в 11 класі («Губами теплими і оком золотим», «Цю жінку я люблю»).

Література

Бабійчук Т. Заняття з української літератури з використанням відеофрагмента (мініекранізації). *Українська література в загальноосвітній школі*. 2005. №12. С. 30-34.

Бакута О. Ліна Костенко. Творчий шлях. Особливості індивідуального стилю. 11 клас. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2014. № 34-36. С. 14-20.

Білан О. «Цар Плаксій та Лоскотон» Василя Симоненка. Казкова історія й сучасне життя. Конспект уроку, 5-й кл. *Українська мова та література*. 2018. № 17-18. С. 10-14.

Васюта С. Сприйняття образотворчого поетичного слова і розвиток естетичних смаків старшокласників: Матеріали до уроку з вивчення інтимної лірики В. Симоненка. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2007. № 9. С. 20-26.

Витрикуш Г. Історичне минуле України у творчості Л. Костенко та В. Симоненка. *Українська література в загально-освітній школі*. 2009. № 12. С. 29-34.

Голик О. «... Здох тиран, але стоїть тюрма!» Д. Павличко. «Коли помер кривавий торквемада» – засудження диктаторського режиму, викриття «культу особи». *Українська мова й література в школах України*. 2016. № 1. С. 44-47.

Захарчук І. Досвід війни у художній свідомості шістдесятників. *Дивослово*. 2007. № 6. С. 42-48.

Коваль О. Фізика в ліриці Дмитра Павличка. Інтегрований урок з української літератури та фізики. 11 клас. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 4-5. С. 22-31.

Ковальчук Л. Микола Вінграновський «Сіроманець». Конспект уроку, 5 клас. *Українська мова та література*. 2018. № 7-8. С. 15-23.

Кольба Г. Ліна Костенко «Кольорові миші». Урок у 7-му класі. *Українська мова та література*. 2017. № 3-4. С. 22-25.

Тема 11. Сучасні дитячі письменники для дітей та юнацтва.

1. Література для дітей та юнацтва та формування особистості у сучасних умовах розвитку суспільства.

2. Літературна казка (Леся Мовчун, Дзвінка Матіяш, Тарас і Мар'яна Прохаськи та ін.). Казкотерапія та її специфіка.

3. Пригодницька проза (Олександр Дерманський, Леся Воронина, Марина Павленко та ін.).

4. Автобіографічна та біографічна проза (Ольга Слоньовська) Серія «Маленьким про великих» (Степан Процюк та ін.).
5. Реалістична проза (Оксана Думанська, Оксана Луццевська).

Література

Береговенко Т. Сучасний український дитячий детектив. (Витоки, традиції, новаторство). Інтегрований урок позакласного читання, 10-й клас. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2014. № 16-18. С. 23-34.

Воронина Л. Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку № 9 К. : Знання, 2015. 128 с.

Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. К. Академвидав, 2018. 320 с.

Качак Т. Українська література для дітей: підручник К. : ВЦ «Академія», 2016. 352 с.

Луццевська О. З води у воду [Текст]: повість. Л. : Вид-во Старого Лева, 2017. 128 с.

Павленко М. Русалонька із 7-В плюс дуже морська історія. Вінниця : «Теза», 2013. 256 с.

Процюк С. Марійка і Костик. Режим доступу: <https://md-eksperiment.org/post/20170727-stepan-procyuk-marijka-i-kostik>

Прохасько М., Прохасько Т. Хто зробить сніг [Текст]: тепла казка про родину кротів та їх тринадцять кротенят. Л. : Вид-во Старого Лева, 2013. 72 с.

Процюк С. Степан Процюк про Василя Стефаника, Карла-Густава Юнга, Володимира Винниченка, Архипа Тесленка, Ніку Турбіну [Текст]. К. : УкрНДІСВД, 2018. 112 с.

Слоньовська О. Дівчинка на кулі. Режим доступу: <https://www.rulit.me/books/divchinka-na-kuli-read-381023-1.html>

Тема 12. Література другої половини ХХ-початку ХХІ століття для дітей та юнацтва та її вивчення на уроках української літератури

1. Жанрове різноманіття дитячої прози.
2. Пригодницька повість «Тереодори з Васюківки» Всеволода Нестайка в контексті вивчення на уроках української літератури у 6 класі.
3. Різноманітний доробок письменника: зб. оповідань «Чарівний талісман»; повісті-казки «В Країні Сонячних Зайчиків»; детективи зі зб. «Неймовірні детективи», «Казкові пригоди і таємниці», рекомендовані для додаткового читання у 5 класі.
4. Внесок Володимира Рутківського у розвиток дитячої літератури та літератури для юнацтва. Вивчення його повісті «Джури» на уроках української літератури у 6 класі. Історична лінія, портрети персонажів.
5. Поетична зб. Івана Андрусика, видана шрифтом Брайля («М'яке і пухнасте»). Повість «Вісім днів із життя Бурундука», що увійшла до щорічного каталога найкращих дитячих видань світу «Білі круки» (2013) у контексті вивчення літератури рідного краю.

6. Збірка біографічних оповідань «Життя видатних дітей: Степан Процюк про Василя Стефаника, Карла-Густава Юнга, Володимира Винниченка, Архипа Тесленка...»; трилогія «Марійка і Костик», «Залюблені в сонце» (Друга історія Марійки і Костика), «Аргонавти» (Третя історія Марійки і Костика); повість для старшокласників «Вітроломи» у контексті вивчення літератури рідного краю.

7. Автобіографічна проза Ольги Слоньовської у контексті вивчення літератури рідного краю.

Література

Береговенко Т. Сучасний український дитячий детектив. (Витоки, традиції, новаторство). Інтегрований урок позакласного читання, 10-й клас. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2014. № 16-18. С. 23-34.

Головань Т. І пригоди, і романтика, і знання. Телевізійний урок у 6 класі за повістю В. Нестайка «Тореодори з Васюківки». *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2008. № 4. С.15-22.

Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. К. Академвидав, 2018. 320 с.

Качак Т. Українська література для дітей: підручник К.: ВЦ «Академія», 2016. 352 с.

Кобець С. Володимир Рутківський «Джури козака Швайки»: твір про волелюбних та сміливих героїв. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2016. № 12. С. 20-23.

Марченко Н. Володимир Рутківський: тексти долі: біограф. нарис. Тернопіль : Богдан, 2014. 414 с.

Практичні заняття. Теми.

Практичне заняття № 1. Курс «Дитяча література» і його значення в контексті формування особистості дитини.

Практичне заняття № 2. Становлення та джерела української дитячої літератури, її вивчення на уроках української літератури.

Практичне заняття № 3. І. Франко як дитячий письменник.

Практичне заняття № 4. Внесок родини Косачів у розвиток дитячої літератури.

Практичне заняття № 5. Внесок Михайла Коцюбинського у розвиток дитячої літератури.

Практичне заняття № 6. Дитячі образи і характери у прозі Володимира Винниченка.

Практичне заняття № 7. Григій Тютюнник у дитячому та юнацькому читанні крізь призму вивчення на уроках української літератури в середніх та старших класах. Контрольна робота.

Практичне заняття № 8. Письменники-лауреати Державної премії імені Тараса Шевченка в шкільній програмі.

Практичне заняття № 9. Література другої половини ХХ-початку ХХІ століття для дітей та юнацтва та її вивчення на уроках української літератури.

Самостійна робота (денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Простежити особливості розвитку дит. літ. у різні історичні періоди. Охарактеризувати кожен із них.	2
2	Підготувати цікаві факти про Леоніда Глібова. Прочитати «Химерний, маленький...», «Що за птиця?», «Хто вона?», «Хто розмовляє?», «Хто сестра і брат?»; «Щука», «Муха і Бджола», «Жаба і Віл». Проаналізувати фольклорну основу творів.	2
3	Прочитати твори Г. Квітки-Основ'яненка «Салдацький патрет», «Конотопська відьма», які рекомендовані для додаткового читання у 9 класі.	4
4	Прочитати і проаналізувати образи та проблематику оповідань Б. Грінченка «Без хліба» як морально-етична проблема голоду і порушення заповіді «не укради» в образі селянина Петра; «Сам собі пан» як маніфест людської гідності; «Мое щастя» як життєве і мистецьке кредо автора; «Весняні сонети» і проблема єдності природи і людини. Підготувати повідомлення на тему: «Б. Грінченко як редактор «Словаря української мови», «Педагогічна діяльність Грінченка», «Роль товариства «Просвіта» у культурному та суспільно-політичному житті України».	6
5	Образ Т. Шевченка у художніх творах для дітей («У бур'янах» С. Васильченка, «Маленьким про великого Тараса», «Тарасові шляхи» Оксани Іваненко. Порівняльний аналіз.	4
6	Ознайомитися із серією книжок «ЖИТТЯ ВИДАТНИХ ДІТЕЙ». Прочитати: Анна Багряна про Марію Заньковецьку, Марію Приймаченко та ін.	4
7	Вивчити напам'ять один із віршів О. Олеся (зб. «Все навколо зелене», «Колискова», «Сон», «Ялинка», «Веснянка», «Весна, весна, радіють діти»).	4
8	Письменники Прикарпаття дітям (Степан Пушик, Віра Багірова, Яр. Ярош та ін.).	3
9	Виконати реферати на тему: «Мій улюблений український дитячий письменник».	4
10	Дитяча проза Марка Вовчка, її особливості. Повість «Кармелюк». Образ народного месника, героїко-романтичний характер твору. Сюжет історичної казки «Невільничка». Втілення протесту проти несправедливої	4

	дійсності в казці «9 братів і 10 сестриця Галя». Сюжети казок «Ведмідь», «Чортова пригода».	
11	Знайти маловідомі факти із біографії Т. Шевченка. Простежити прояви автобіографізму в художніх творах. Див. П. Зайцев «Життя Тараса Шевченка», О. Кониський «Тарас Шевченко-Грушівський. Хроніка його життя»	4
12	Проаналізувати у порівняльному ключі проблематику творів Євгена Гуцала «Лось» і «Золоторогий олень» Дмитра Павличка. Світ природи і людина у ньому.	4
13	Огляд антології дитячої літератури («Дзвінок з минулого», «Веселка»). Періодика для дітей та юнацтва.	2
14	Павло Глазовий як гуморист. Гуморески «Еволюція», «Найважча роль», «Заморські гості», «Похвала», які вивчаються у 6 класі. Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних і сатиричних творів.	4
15	Гумористичні оповідання Остап Вишні (Павло Губенко). «Моя автобіографія», «Письменники», «Сом».	4
16	Лауреати літературної премії ім. Лесі Українки: Н. Забіла, О. Іваненко, І. Багмут, Ю. Збанацький, А. Давидов, І. Білик та ін.	5
РАЗОМ		60

Самостійна робота (заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Простежити особливості розвитку дит. літ. у різні історичні періоди. Охарактеризувати кожен із них.	3
2	Підготувати цікаві факти про Леоніда Глібова. Прочитати «Химерний, маленький...», «Що за птиця?», «Хто вона?», «Хто розмовляє?», «Хто сестра і брат?»; «Щука», «Муха і Бджола», «Жаба і Віл». Проаналізувати фольклорну основу творів.	3
3	Прочитати твори Г. Квітки-Основ'яненка «Конотопську відьму», рекомендовану для додаткового читання у 9 класі.	6
4	Прочитати і проаналізувати образи та проблематику оповідань Б. Грінченка «Без хліба» як морально-етична проблема голоду і порушення заповіді «не укради» в образі селянина Петра; «Сам собі пан» як маніфест людської гідності; «Моє щастя» як життєве і мистецьке кредо автора; «Весняні сонети» і проблема єдності природи і людини. Підготувати повідомлення на тему: «Б. Грінченко як	3

	редактор «Словаря української мови», «Педагогічна діяльність Грінченка», «Роль товариства «Просвіта» у культурному та суспільно-політичному житті України».	
5	Образ Т. Шевченка у художніх творах для дітей («У бур'янах» С. Васильченка, «Маленьким про великого Тараса», «Тарасові шляхи» Оксани Іваненко. Порівняльний аналіз.	4
6	Ознайомитися із серією книжок «ЖИТТЯ ВИДАТНИХ ДІТЕЙ». Прочитати: Анна Багряна про Марію Заньковецьку, Марію Приймаченко та ін.	4
7	Знайти маловідомі факти із біографії Т. Шевченка. Простежити прояви автобіографізму в художніх творах. Див. П. Зайцев «Життя Тараса Шевченка», О. Кониський «Тарас Шевченко-Грушівський. Хроніка його життя».	4
8	Вивчити напам'ять вірш Т. Шевченка «За сонцем хмаронька пливе...», який включений до шкільної програми.	3
9	Виконати реферати на тему: «Мій улюблений український дитячий письменник»	4
10	Дитяча проза Марка Вовчка, її особливості. Зробити ідейно-художній аналіз одного із творів у письмовій формі.	4
11	Законспектувати працю І. Франка «Байка про байку».	2
12	Проаналізувати у порівняльному ключі проблематику творів Євгена Гуцала «Лось» і «Золоторогий олень» Дмитра Павличка. Світ природи і людина у ньому.	4
13	Вивчити значення таких понять як сюжет, композиція, фабула.	2
14	Павло Глазовий як гуморист. Гуморески «Еволюція», «Найважча роль», «Заморські гості», «Похвала», які вивчаються у 6 класі. Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних і сатиричних творів.	4
15	Гумористичні оповідання Остап Вишні (Павло Губенко). «Моя автобіографія», «Письменники», «Сом».	3
16	Лауреати літературної премії ім. Лесі Українки: Н. Забіла, О. Іваненко, І. Багмут, Ю. Збанацький, А. Давидов, І. Білик та ін.	4
17	Огляд антології дитячої літератури («Дзвінок з минулого», «Веселка»).	4
18	Виписати з літературознавчого словника маловідомі поняття, які використовуються при вивченні курсу	3
19	Історична повість. Художній вимисел, художній домисел. Розрізнення понять.	4

20	Зробити ідейно-художній аналіз улюбленої дитячої поезії.	4
21	Письменники Прикарпаття дітям (Степан Пушик, Віра Багірова, Ярослав Ярош та ін.).	4
22	Вивчити напам'ять один із віршів Олександра Олеся (зб. «Все навколо зелене», «Колискова», «Сон», «Ялинка», «Веснянка», «Весна, весна, радіють діти»).	4
РАЗОМ		80

Самостійна робота передбачає підготовку реферату або презентації «Мій улюблений український дитячий письменник».

1. Штрихи до біографії.
2. Творчий доробок письменника у контексті шкільної програми.
3. Ідейно-художній аналіз одного із творів.
4. Внесок митця у розвиток дитячої літератури.

Орієнтовні теми для рефератів і презентацій

1. В. Винниченко. Світ дітей: світ дорослих. Роль пісні у комп. Творів («Намисто»).
2. Олена Пчілка дітям.
3. Ідейно-естетичний аналіз збірки М. Підгірянки «Учись, малесенький».
4. Правдивість і переконливість дитячих характерів у прозі Степана Васильченка («Дош», «Мужицький ангел», «Басурмен», «Свекор»); образ дітей, вчителів (пов. «Циганка», «Приблуда», «Олов'яний перстень»).
5. Дитяча творчість Спиридона Черкасенка. Поезія (цикл «Наша твердиня», пейзажна лірика. Мала проза («Маленький горбань»): проблеми, образи дітей, риси стилю.
6. Творчість письменників «розстріляного відродження» для дітей: Григорій Епик («Роменова Абетка»), Майк Йогансен («Собака, що лазив на дереві»), Валер'ян Поліщук та Володимир Свідзинський («Чарівна тростка») та інші. Риси стилю.
7. Творчість Василя Єрошенка. Незвичайність життєвої і творчої долі. Легенди та казки («Серце орла», «Тигр у клітці», «Квітка справедливості», «Оповідання зів'ялого листочка» та ін.). Значення творчості письменника для української, японської літератур.
8. Творчість Василя Короліва-Старого. Збірка прози «Нечиста сила». Фольклорне та міфологічне коріння. Специфічність образів. Риси стилю.

Рекомендуємо вивчити напам'ять

- ✓ Леонід Глібов. Загадки.
- ✓ Леся Українка «Вишеньки».
- ✓ Олександр Олесь «Ялинка».

- ✓ Павло Тичина «Гаї шумлять».
- ✓ Василь Симоненко «Виростеш ти, сину», «Лебеді материнства».
- ✓ Дмитро Павличко Поезії «Два кольори», «Я стужився, мила, за тобою...»
- ✓ Ліна Костенко «Красива осінь вишиває клени», «Перекинуті шпаківні».

Зразок контрольної роботи

ВАРІАНТ 1

1. Жанр казки у доробку М. Коцюбинського.
2. Проблема патріотизму і зради в поемі Лесі Українки «Роберт Брюс, король шотландський».
3. Вплив фольклору на розвиток літератури для дітей та юнацтва.
4. Письменники Прикарпаття – дітям.

ВАРІАНТ 2

1. Фольклорна та літературна казка. Спільне та відмінне.
2. Порівняльний аналіз оповідання М. Коцюбинського «Ялинка» та Олени Пчілки «Сосонка».
3. Морально-етичні та соціальні проблеми віршованої казки Д. Павличка «Золоторогий олень».
4. Дитячий фольклор.

ВАРІАНТ 3

1. Ідейно-художній аналіз оповідання Олени Пчілки «Збентежена вечеря».
2. Жанр казки у доробку І. Франка.
3. Образи та проблематика оповідання В. Винниченка «Федько-халамидник».
4. Образ Т. Шевченка у художніх творах для дітей («У бур'янах» С. Васильченка, «Маленьким про великого Тараса», «Тарасові шляхи» Оксани Іваненко (на вибір)).

ВАРІАНТ 4

1. Внесок В. Нестайка у розвиток української дитячої літератури.
2. Жанр казки у доробку Лесі Українки.
3. Воєнна проблематика в повісті Г. Тютюнника «Климко».
4. І. Франко – теоретик дитячої літератури («Байка про байку»).

Зразок тестових завдань

Першим письменником, який, крім байки, звернувся до жанру віршованої літературної казки, був:

=П. Білецький-Носенко;

~І. Франко;

~Г. Сковорода;

~Б. Грінченко.

Збірку казок «Коли ще звірі говорили» написав:

~П. Білецький-Носенко;

=І. Франко;

~Г. Сковорода;
~Б. Грінченко.

Казковим сюжетом при написанні повісті «Маруся» скористалася:

~Олена Пчілка;
~Ольга Кобилянська;
~Леся Українка;
=Марко Вовчок.

Цикл «П'ять казочок» («Про двох цапків», «Дві кізочки», «Десять робітників», «Івасик та Тарасик», «Чого ж вони зраділи?») написав:

=М. Коцюбинський;
~І. Франко;
~Г. Сковорода;
~Б. Грінченко.

Поетичні казки «Цар Плаксій та Лоскотон», «Подорож в країну Навпаки» створив:

~М. Коцюбинський;
~І. Франко;
=В. Симоненко;
~Б. Грінченко.

Вкажіть назву вірша, який відкриває збірку Олени Пчілки «Думки-мережанки»:

~ «Волинські спогади»;
~ «Пророк»;
=«З новим роком!»;
~ «Козачка Олена».

У вірші Олени Пчілки «На полі честі», який входить до збірки «Думки-мережанки», розповідається про:

~воїна-добровольця, який віддав життя за свободу германського народу;
=воїна-добровольця, який віддав життя за свободу слов'янського народу;
~воїна-зрадника, який віддав життя за свободу ворожого народу;
~воїна-зрадника, який залишив поле бою у найвідповідальніший момент.

Яка із запропонованих цитат найбільш підходить Омельку (головному герою оповідання Олени Пчілки «Збентежена вечера»)?

~ «...високий сухорлявий, з сивими вусами, поважний такий і в білих рукавичках...»;
~ «...невисокий, тільки дуже сухорлявий – тоненькі ніжки його в узеньких сивеньких штанцях здавалися йому чогось то смішними...»;
=«...він, бачите, був одинчик, мовляв, мамин мазунчик, то й звик поводитись так, не дуже-то покірненько...»;

~ «...сидить на широкому полу і їсть борщ із горщика. Біля нього сиділа і жінка його...»

Про яку головну героїню п'єси «Кобзареві діти» Олени Пчілки дід Трохим висловився наступним чином: «Мовби вона не наймичка, а своя рідна»?

~Яринку;
~Катерину;
~Настусю;
=Ганну.

У казці Лесі Українки «Метелик» розповідається про:

=лилика, який не любив світла та бажав кутка ще темнішого;
~кажана, який любив світло і був задоволений своїм життям;
~метелика, який боявся світла, оскільки міг загинути від нього;
~метелика, який «...би теє світло крилами згасив навіки...».

У якому творі Леся Українка використала дану народну приказку: «Розум на дорозі не валяється»?

~ «Горобенятко»;
~ «Журавель та чапля»;
=«Біда навчить»;
~ «Кобзареві діти».

У якому творі Лесі Українки наявні такі рядки:

«У цілого війська девіз був один: «За волю, за рідну країну!»
Хоч слів тих ніхто на щиті не носив, Та в серці носив до загину»?
~ «Напис в руїні»;
=«Роберт Брюс, король Шотландський»;
~ «Давня казка»;
~ «Сон-мрія, або Казка зеленого гаю».

Який із перерахованих творів М. Коцюбинського, на думку критиків, був «повним провалом»?

~ «21-го грудня, на введеніє»;
=«Андрій Соловійко, або Вченіє світ, а невченіє тьма» ;
~ «Дядько та тітка»;
~ «Для загального добра».

У якому вірші М. Коцюбинського наявні такі рядки:

«А в хаті бабуся й собі хазяйнує:
Сім'ї на вечерю кулешик готує.
Від полум'я з печі бабусині лиця
Здаються червоні, як та полуниця».
~ «Наша хатка»;
~ «Завидющий брат»;

=«Вечір»;
~ «Дзвіночок».

У казочці М. Коцюбинського «Дві кізочки» розповідається про:
=двох розумних кізочок, які змогли пройти по вузькій стежечці;
~двох впертих кізочок, які не змогли пройти по вузькій стежечці і впали в глибокий рів;
~двох розумних кізочок, які змогли пройти через вузьку кладку;
~двох впертих кізочок, які не змогли пройти через вузьку кладку і впали у воду та втопились.

Яка цитата із казки М. Коцюбинського «Завидючий брат» описує Май?
~ «...Заздрість гадюкою в серце впває,
І він замишляє діло недобре...»;
~ «...Й очі недобрії від щастя засяли...»;
=«...Як небо, очиці сині-блакитні...»;
~ «...Просить він в сонечка помочі з неба...».

Головній героїні однойменного оповідання М. Коцюбинського Хариті притаманні такі риси як:
~працьовитість, лагідність, непокірність;
=працьовитість, лагідність, любов до матері, намагання допомогти найріднішій людині;
~ледачість, лагідність, любов до батька;
~працьовитість, лагідність, любов до матері, змушена допомагати матері по господарству.

Оберіть правильний варіант (за твором М. Коцюбинського «Маленький грішник»):
~головним героєм твору виступає семилітній Дмитрик;
~друзями Гаврилка були Дмитрик та його сестра Марійка;
=Гаврилко примушує Дмитрика просити милостиню;
~Дмитрик запросив Гаврилка до себе додому переночувати.

Які із наведених слів належать Петру Гельє, головному герою науково-популярного оповідання М. Коцюбинського «Нюрнберзьке яйце»?
=«Змовились ми мовчати, нікому й не натякати про нашу роботу...»;
~ «...він закинув роботу, цілими днями пореється з книжками та всякою дурницею...»;
~ «Годі! Не хочу жити під одним дахом з чортякою!»;
~ «Чого ж тобі так забажалось тюрми?».

До збірки творів В. Винниченка «Намисто» входять всі перераховані твори окрім:
~ «За Сибіром сонце сходить...»;

- =«Ой, там на горі...»;
- ~ «Ой, випила, вихилила...»;
- ~ «Та немає гірш нікому...».

Який із наведених творів В. Винниченка має автобіографічні риси?

- =«Федько-халамидник»;
- ~ «Кумедія з Костем»;
- ~ «Та немає гірш нікому...»;
- ~ «Гей, ти, бочечко...».

Виберіть варіант, у якому йдеться про Федька – головного героя твору В. Винниченка «Федько-халамидник»:

- ~ «Це була дитина ніжна, делікатна, смирна...»;
- ~ «...походжає собі по просторій хаті, задумливо слухаючи музику...»;
- =«Коли вже хлопці далеко і не можуть йому нічого зробити, він раптом вертається і віддає змія...»;
- ~ «...стає у весь зріст на вікні і маха руками, щоб його побачили...».

Вкажіть твір В. Винниченка із якого взята дана цитата: «– Моє, моє... Ой дай, то татове... то татове...»

- ~ «Федько-халамидник»;
- ~ «Та немає гірш нікому...»;
- ~ «Гей, не спиться...»;
- =«Кумедія з Костем».

Виберіть варіант, у якому правильно поданий опис Климка – головного героя однойменного твору Г. Тютюнника:

- ~ «...знімаючи шкіряного картуза з білими молоточками, від якого на лобі лишався червоний тугий пружок, що ніколи не встигав зійти до чергової зміни...»;
- =«...йшов босий, у куцях штанчатах, старій матросці, що була колись голубою, а тепер стала сіра, та ще в дядьковій Кириловій діжурці...»;
- ~ «...солону неголене зморшкувате обличчя, товсту об вислу нижню губу і високо підняте плече з карабіном на реміняці...»;
- ~»...в широких смугастих штанях, у довгій, ледь не до колін, синій косоворотці, підперезаній крученим шовковим поясом з білими китицями. На ногах у нього були величезні жовті черевики...».

Який із наведених варіантів назв розділів є неправильним (за твором Г. Тютюнника «Степова казка»)?

- ~ «Забутий курінь»;
- ~ «Як свисне бабак...»;
- = «Небезпечний друг»;
- ~ «Ходи, біда, стороною».

Прочитайте уривок із твору Г. Тютюнника «Вогник далеко в степу»:

«Вона пішла за мого тата «на дитину», як мені було дев'ять років, і прожила з ним до війни рівно місяць, а зі мною оце вже шостий рік мучиться. Я-бо ніколи й разу не назвав її матір'ю, якось язик не повертається. Якби хоч тато був... А вона обижається, думає, що то я нарошне, на зло».

У рядках йдеться про:

~Наталію Миколаївну;

~тітку Марію;

~Маню;

=тітку Ялосовету.

Яка збірка дитячих оповідань НЕ належить до творчої спадщини М. Вінграновського?

~ «Андрійко-говорійко»;

=«Намисто»;

~ «Ластівка біля вікна»;

~ «Літній вечір».

Прочитайте цитату із твору М. Вінграновського «Манюня»:

«Він несподівано випав з неба, з нізвідки й з нічого, і похнюпивши голомозу голову, проскрекотів не лише над паломниками, але й над своїми родичами по службі – відважними бронетранспортерами. Переганяючи їх, ... понад ними немов засміявся, і вже за хвилину сідав біля нас на буркуновій стежці»

На місці пропуску треба вписати слово:

~автомобіль;

~велосипед;

~танк;

=вертоліт.

Прочитайте уривок із повісті М. Вінграновського «Сіроманець»: «Нарешті однієї ночі підморозило. Сіроманець зрадив, але на лапи зіпнутися не міг, безсилі лапи вже не носили його. Він ліг на спину і покотився з горба покотом. В білому колесі землі і неба він викотився на дорогу, де слабо пахло конем і старою соломою. Чомусь прилетіла ворона. Покружляла над вовком, сіла недалеко і сказала: «Кар!» Вовк не поворухнувся». Ці рядки вжиті у:

~експозиції;

~зав'язки;

=кульмінації;

~розв'язки.

Оцінювання і контроль

Контроль набутих знань і вмінь із навчальної дисципліни «Дитяча література» здійснюється у два етапи:

- на практичних заняттях (усне опитування на практичних заняттях); при перевірці виконаної студентом самостійної роботи чи індивідуальних завдань; контроль знань (шляхом усного чи письмового опитування студентів);
- залік.

Максимальна оцінка – 100 балів (оцінки за практичні заняття – 50 балів; за контрольну роботу – 20 балів, за самостійну роботу – 10 балів, тести – 20 балів).

Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт «9.3. Види контролю» Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»).

Питання для поточного та підсумкового контролю.

- Дитячий фольклор (казки, колядки, щедрівки, колискові пісні, потішки, скоромовки, ігри, забавлянки).
- Дитяча молитва. Біблія для дітей.
- Погляди Тарас Шевченка на освіту, виховання («Буквар південноруський»). Образ матері й дитини у світі поета («Сон», «Катерина», «Наймичка», «Мені 13-й минало», «Як би ви знали паничі», «На великдень на соломі», «І золотої, й дорогої»), пейзажна лірика («Тече вода з-під явора», «Зоре моя вечірняя», «Реве та стогне Дніпр широкий», «Зацвіла в долині червона калина», «Ой діброво, темний гаю», «Садок вишневий коло хати», «Дивлюсь аж світає» (уривок з поеми «Сон»).
- Іван Франко як теоретик дитячої літератури («Байка про байку»). Своєрідність казок Івана Франка про тварин («Коли ще звірі говорили»), «Ріпка». Вірші «Киця», «Дивувалась зима». Оповідання про дітей («Грицева шкільна наука», «Малий Мирон», «У кузні», «Красне писання», «Отець-гуморист», «Олівець»).
- Образ Тарас Шевченка у художніх творах для дітей («У бур'янах» Степана Васильченка, «Маленьким про великого Тараса», «Тарасові шляхи» Оксани Іваненко (на вибір).
- Михайло Коцюбинський в дитячому читанні («Десять робітників», «Про двох кізочок та двох цапків», «Наша хатка»). Оповідання для дітей («Маленький грішник», «Ялинка», «Харитя»). Казка «Хо».
- Леся Українка – дітям. Поезії «Лілея», «Як дитиною бувало», «Мамо, іде вже зима», «Ой вишенька-черешенька».

- Поезія для дітей Олександра Олеся (зб. «Все навколо зелене», «Колискова», «Сон», «Ялинка», «Веснянка», «Весна, весна, радіють діти»).
- Володимир Винниченко. Роль пісні у композиції творів збірка «Намисто».
- Образи дітей з народу в оповіданнях Бориса Грінченка («Дзвоник», «Каторжна», «Украла»).
- Олена Пчілка – дітям.
- Дитячі твори Наталі Забіли.
- Повісті Григора Тютюнника про дітей («Климко», «Вогник далекого степу»). Сильові особливості.
- Дитячі твори Дмитра Павличка (поема «Золоторогий олень», казка «Пригоди кота Мартина», поезії «Смерічка», «Дядько Дощ», «Плесо»).
- Дитячі поезії Ігоря Калинця (кн. «Про дівчинку і квіти» та ін.).
- Пригодницька повість Всеволода Нестайка. Риси стилю (або ін. твори за вибором).
- Збірка Ліни Костенко «Бузиновий цар».
- Поетичні казки Василя Симоненка («Подорож у Країну навпаки», «Цар Плаксій та Лоскотон»); поезії «Кривда», «Лебеді материнства», «Казка про Дурила»).
- Микола Вінграновський – поет («Ластівка під вікном» та ін.). Прозовий доробок для дітей («Первінка», «Сіроманець», «Гусенятко» та ін.).
- Огляд антології дитячої літератури («Дзвінок з минулого», «Веселка»).
- Письменники Прикарпаття – дітям (Степан Пушик, Віра Багірова, Ярослав Ярош та ін.).
- *Сучасні дитячі письменники – дітям.* Г. Пагутяк «Втеча звірів або Новий бестіарій», В. Рутківський «Джури козака Швайки», І. Андрусяка «Вісім днів із життя Бурундука», С. Процюк трилогія «Марійка і Костик», «Життя видатних дітей: Степан Процюк про Василя Стефаника, Карла-Густава Юнга, Володимира Винниченка, Архипа Тесленка...», О. Слоньовська «Дівчинка на кулі», М. Савка «Мама по скайпу», «Казка про Старого Лева», Г. Малик. «Незвичайна книжка», М. Павленко тетралогія «Русалонька», О. Луцєвська «Інший дім».
- Письменники 60-ки для дітей.
- Науково-художнє оповідання Михайла Коцюбинського «Нюрнберзьке яйце». Специфіка жанру.
- Формування патріотизму та волелюбності на прикладі поем Лесі Українки «Давня казка», «Роберт Брюс, король шотландський».
- Дитячі образи у оповіданнях Володимира Винниченка «Федько-халамидник», «Кумедія з Костем».
- Вплив фольклору на формування дитячої літератури.
- Мої улюблені дитячі письменники.

Внесок Наталі Забіли у розвиток дитячої літератури

Наталія Забіла увійшла в літературу наприкінці 20-х – початку 30-х років ХХ століття як талановита дитяча поетеса. Пізніше доробок письменниці поповнився прозовими творами, зокрема казками. Вони неодноразово привертали увагу таких науковців, як В. Бичко, Н. Вернигора, Ф. Гурвич, В. Дворецька, Л. Кіліченко, Н. Миколаєнко, А. Мовчун, В. Неділько, П. Сенько, М. Уварова, проте тексти найчастіше розглядалися з точки зору стильової, ідейно-тематичної та образної своєрідності. Однак і досі відсутнє ґрунтовне дослідження присвячене осмисленню та трансформації фольклорного матеріалу у літературних текстах письменниці, що й зумовлює актуальність наукової розвідки. Об'єктом дослідження стали літературні казки Н. Забіли, зокрема «Плескачик», «Рукавичка», «Зайчикова хатка», «Чарівна хустина», а також народні казки «Колобок», «Коза-дереза». Предметом вивчення є авторське осмислення фольклорних сюжетів.

Звернення до фольклору простежується як у поетичному, так і прозовому доробку Н. Забіли. На це вказують такі жанрові визначення, як лічилки, забавлянки, колискові, казки. Незаперечним є внесок авторки у розвиток віршованої літературної казки. Першим українським письменником, який доклався до розвитку цього жанру був П. Білецький-Носенко («Три бажання», «Вовкулака», «Пан писар»). Віршовані переспіви народних творів склали «Книгу казок віршем» Б. Грінченка («Снігурочка», «Сопілка», «Сірко», «Три бажання»). С. Руданський використав мотиви слов'янських казок для створення поеми-казки «Цар-Соловей». Поетичні переспіви казок зустрічаються у доробку І. Франка («Ріпка», «Лисиця-сповідниця»), П. Тичини (у поемах «Івасик-Телесик», «Дударик», вірші «Кожум'яка»), А. Шияна («Казка про білочку-мандрівочку» та п'єса «Котигорошко»). Уже самі назви творів вказують на їх зв'язок із народною казкою.

Л. Дереза дає виділяє три етапи у вивченні народної та літературної казки. Перший етап передбачає початкове накопичення матеріалу, відтак розмежування жанрів ще не відбувається. Другий етап – розмежування народної і літературної творчості, поступове формулювання загальних та спільних ознак. Завершальним етапом стає теоретичне осмислення власне літературної казки як самостійного жанру художньої літератури, визначення її місця в жанровій системі певного періоду [3, с. 6].

Дуже часто казки групують за ознакою кореляції з фольклором: створені на основі народних сюжетів та оригінальні авторські твори. У доробку Н. Забіли наявні обидва типи. Об'єктом нашого дослідження стали віршовані казки, які містять виразні фольклорні ремінісценції, зокрема, «Плескачик», «Рукавичка», «Зайчикова хатка», «Чарівна хустина». Для них характерні наступні ознаки: фольклорні перегуки, ідейно-тематичний зріз творів відображає переосмислені письменницею суспільні проблеми, подано

авторські характеристики героїв, вмотивованні причинно-наслідкові дії. Літературні казки характеризується більш вільною побудовою, образи героїв, їх вчинки, наміри, мова індивідуалізовані. Відповідно до функцій, що виконують персонажі в казках, Л. Дунаєвська поділяє їх на добротворців, злотворців та знедолених [див. 4]. Їх кількісне співвідношення у різних творах може бути різним, але кожен образ, на думку дослідниці, повинен бути віднесений до однієї з трьох груп.

Для прикладу розглянемо казку «Плескачик» Наталі Забіли. Це віршований варіант казки про Колобка. У багатьох слов'янських народів існує схожий сюжет, проте головного героя називають по-різному: колобок, буханець, коржик, плескачик. Символічний образ хлібини близький і англійцям, наприклад, «пряникова» або «імбирна» людина (Gingerbread man). Основним мотивом таких казки є втеча головного героя та несподівані зустрічі, найчастіше зі звірами. Відтак народну казку «Колобок» прийнято відносити до казок про тварин. Водночас як серед літературних, так і серед фольклорних казок велику групу складають так звані кумулятивні казки. Вони будуються на багаторазовому повторі однієї ланки, за допомогою чого відбувається нагромадження: вибудовується ланцюг, послідовний ряд зустрічей чи відсилань, обмінів тощо. Ланцюг, створений внаслідок повторення одних і тих самих дій чи елементів, вкінці обривається або розплутується у зворотному порядку.

Яскравим прикладом переосмислення Наталею Забілою народних казкових сюжетів з використанням кумулятивних прийомів є «Плескачик». Водночас письменниця суттєво змінює відомий фольклорний варіант. Вона не подає звичний для народних казок хронологічний зачин: «Якось жив собі дід та баба...». Натомість твір починається з прохання дідуся спекти плескачика для Ганнусі: «Розпали вогонь в печі / Та для нашої Ганнусі / Ти плескачика спечи»¹. Таким чином у творі немає жодних натяків на бідність і самотність. Натомість у казці з'являється ще один персонаж – внучка Гануся. Розвиток дії у казці починається зі втечі головного героя від бабусі, дідуся та їх онучки, яка залишила плескачика:

*Десь гуля Ганнуся, видно,
не куштує плескача.
А йому лежать набридло,
стриб з вікна – й навікача!*

Відтак з'являється мотив мандрів. Головний герой зустрічає на своєму шляху багато перешкод – це лісові мешканці «зайчик-побігайчик», «вовк зубатий», «ведмідь волохатий». Такий самий ланцюжок простежується і в народній казці. Ця градаційна послідовність від найменшого до найбільшого служить вказівкою на ускладнення випробувань головного героя. Далі відбувається зміна якості: на противагу розміру, величині тварин, виступають їх характерні риси. Відтак вияскравлюється алегоричність образу

¹ Усі цитати казок подаємо за наступним джерелом: Чарівна скарбничка казок. Казки, легенди та байки для дітей українською мовою // <http://skarbnu4ka.com/tag/natalya-zabila>.

лисички. Проте, на відміну від народної казки, де основна увага зацентрована на хитрості, підступності лисиці, у літературній казці авторка на перший план виводить таку негативну рису плескачика, як його хвалькуватість, самозакоханість, годість, зарозумілість: «Ні, мене не можна їсти, / Я уславлений співак: / Я – плескачик, Я гарячий, / Загорілий в мене бік. / І від діда, І від баби, / І від внучки Я утік». Вираз «я уславлений співак» подається ще перед тим, як головний герой вперше заспівав. Відтак це не доведений факт, а прояв власних амбіцій, самовихваляння. На це вказують наступні слова плескача: «В мене – голос, / В мене – слух!». Цією негативною рисою головного героя скористалася лисиця, яка заявляє: «Щось тебе я кепсько чую, / Заспівай-но другий раз! / Ти співаєш дуже дзвінко, / В тебе й справді голос є! – / А сама в цей час торбинку / З-під ялинки дістає. / Та хвалько цього не бачить, / Радий з успіху свого. / Тільки вивів: / – Я – плескачик... – / А лисичка – хап його!». Отже, звичний для плескачика прийом (спів пісеньки) уже не допомагає втекти. Проте його пригоди, на відміну від народної казки, на цьому не закінчуються. Плескачик опиняється в лисиччиній торбинці. А дівчинка Ганнуся виявилася хитрішою і спритнішою від усіх. Вона швидко вибудовує логічний ланцюжок (якщо лисичка тікає із торбинкою, то вона щось вкрала; якщо із торбинки чути голос, то хтось потребує допомоги), проявляє винахідливість і рятує плескача від загибелі. Ганнуся пропонує лисичці скуштувати смачних груш: «Натрушу тобі грушок. / Стань-но ближче та під віття, / Підставляй свій лантушок!». Коли із лисиччиної торбинки вискочив плескачик, то засоромилися обоє. Розв'язка літературної казки Наталі Забіли, на відміну від народної, є щасливою. Дівчинка повернулася додому з плескачем.

У доробку письменниці зустрічаються й інші мотиви кумулятивних казок – це так зване «запрошування» у житло («Рукавичка») та «виманювання» із хати («Зайчикова хатка»). Обидві казки містять виразні фольклорні перегуки. У «Рукавичку» авторка вводить нових героїв: внучку, білку, їжака, куницю і дещо змінює роль ведмедя. Відповідно модифікується і сюжет: рукавичку загубив не дідусь, а його внучка, у рукавичці оселилися багато різних звірів, які розбудили ведмедя, і він хотів їх усіх роздавити, проте песик знайшов рукавичку, налякав ведмедя, а вдячні звірі покидають свою нову оселю, оскільки не звикли брати чуже. Таким чином розширюється проблематика казки, а відтак, і повчально-виховний аспект.

Мотив «виманювання» із хати простежується у віршованій казці «Зайчикова хатка». Основний конфлікт відображений у кумулятивній частині: «Мабуть, в зайчика малого / Лихо трапилось тяжке? // – Ой, мене прогнала з хати / Люта злодійка хвостата! / Ой, куди ж тепер піду?.. / Де я захисток знайду?.. // – Годі, годі, зайчик, плакати, / Витри слізюньки свої. / Знаю я цю розбишаку, / Зараз вижену її!». Сюжет літературної казки Наталі Забіли містить певні перегуки із народною казкою «Коза-дереза»: коли дід прогнав козу, вона оселилася у зайчикові хатці, і ніхто її не міг відтіля вигнати. Хоча персонажі у цих двох казках різняться (зайчик, коза-дереза, рак-неборак – у народній казці; зайчик, лисиця і півник – у

літературній), проте їх алегоричні образи містять багато спільного: зайчик, як завжди, безпомічний, незахищений, лякливий; коза та лисиця – брехливі, хитрі, вперті; рак-неборак і півень хоча невеликі, проте відважні, спритні, винахідливі. Відтак літературна казка Наталі Забіли тільки частково інтерпретує народну. А слова лисички «От як скочу, як підскочу, / Полетить від тебе клоччя, / На шматочки роздеру, / Ще й на порох розітру!» суголосні із словами кози-дерези: «Тупу-тупу ногами, / Сколю тебе рогами, / Ніжками затопчу, / Хвостиком замету, – / Тут тобі й смерть!». Обидві казки об'єднує щаслива розв'язка: груба сила і підступність засуджуються, а справедливість перемагає.

Мабуть, найбільш оригінальною інтерпретацією фольклорних мотивів серед віршованих казок Наталі Забіли є твір «Чарівна хустина». Уже сама назва вказує на наявність предмету наділеного незвичайними властивостями, а це дає підстави аналізувати казку як чарівну. Центральним персонажем твору є сирота, яка за велінням мачухи потрапляє в інший світ (темний бір), і там з нею відбуваються незвичайні події. Та найважливіше те, що вона зуміла побороти змія. Цей мотив один із ключових в українських чарівних казках.

Письменниця зберігає звичний поділ героїв на позитивних і негативних героїв. В. Пропп виділив сім основних типів персонажів у чарівних казках: герой; суперник (той, проти кого бореться герой); лжегерой (той, хто присвоює результат героя); чудо-помічник (людина, тварина чи предмет); дарувальник (той, хто дарує героєві чарівний предмет; може відноситись до категорії помічника); об'єкт, якого шукає герой (жива істота чи предмет); відправник (той, хто ставить умови, виряджає героя в дорогу; як правило, виконує епізодичну роль) [див. 8]. Усі персонажі чарівних казок є статичними, остаточно сформованими, – в оповіді не вказуються фактори, не змальовуються обставини, за яких вони викристалізувались, під впливом чого сформувався їх характер. Жоден персонаж не змінює своєї приналежності до певної категорії.

Добра і чемна сирота Оксана «Чарівної хустини» виконує усі накази мачухи, проте жінка ненавидить її. Проблемно-тематичний зріз казки та наявні головні герої наближають її до розряду соціально-побутових, але пережиті пригоди, надприродність, таємничість вказують на приналежність до чарівних казок. Центральним мотивом цього жанрового різновиду є подорож дівчини і її неймовірні випробування. Розвиток сюжету відбувається навколо героїні. Дія розгортається не лише у часі, а й у просторі, який постійно змінюється. Часові періоди змінюють один одного: пошук сиротою темного бору, служба у баби, дорога назад). Простір у казці поділяється на «цей» та «інший», «свій» і «чужий», «звіданий» і «невідомий»:

*...а в далекій стороні
за горами, за морями,
за широкими степами
є дрімучий темний бір,*

*де ніколи з давніх пір
людське плем'я не ступало...*

Межею між двома царствами служать гори, моря, ліси, степи. Потрапити у інший простір героїні допомагає природа, яка виступає як одухотворена:

*Зійде місяць яснорогий –
вказе дівчині дорогу,
стежать зорі золоті,
щоб не збилася з путі.
На дорозі перехожий
добрим словом допоможе,
а в незайманих лісах
птиці виведуть на шлях.*

У чарівних казках небесні світила приходять на допомогу тільки добрим персонажам. За таких умов дорога не втомлює і не змінює дівчину. Навіть баба-чаклунка, яка нагадує бабу Ягу, радо приймає головну героїню. Чарівниця не дає їй якихось надзвичайних завдань, а просить виконувати щоденну роботу. За добру працю Оксана отримує винагороду – скриньку з хустинкою. Ці предмети, на перший погляд, дуже схожі на звичайні, проте вони здатні змінити життя героїні. Але образ сироти настільки ідеалізований, що вона використовує хустинку не для себе, а для інших – лебідки, яблуньки, нещасних людей, якими керує змії. Саме він виступає найвищим виявом зла:

*Та сюди у давні роки
володар з'явивсь жорстокий –
лютий згубник-лиходій,
шестикрилий хижий змії.
Із потворами страшними,
посіпаками своїми,
всі багатства з року в рік
він привласнювати звик...*

І хоча країна, у якій живуть люди казково багата, щастя у ній немає. Дівчина закликає людей до боротьби:

*Не скоряйтесь треба! Ні!
Повставайте до борні!
Розбирайте миттю зброю,
на потвор ідіть війною...*

Радянська цензура навіть побачила у цих словах приховані підтексти (змій – це система, яка контролює, визискує, а заклик до боротьби – це непокора, протистояння їй) і заборонила друкувати твір у такій редакції. Письменницю змусили додати ідеологічно заангажовані хвалебні рядки, які випадали із контексту.

Казка «Чарівна хустина» завершується щасливою розв'язкою: усі злі сили покарані (змія переможено, мачуха і її донька померли від люті), а головна героїня одружилася і живе щасливо. Таке завершення характерне як для народних, так і літературних казок.

Наталя Забіла збагатила дитячу літературу віршованими інтерпретаціями народних казок. При цьому авторка наділяє своїх героїв індивідуальними характеристиками, які впливають на розвиток сюжету. Таким чином з'являється новий літературний варіант казки, який розширює дидактичні функції твору, його підтексти. Читач отримує оригінальне трактування відомих казок. Письменниця використовує звичні для цього жанру художніх прийоми та засоби – гіперболізацію, алегорію, ретардацію, проте її твори характеризуються більш вільною побудовою, авторською творчою уявою, що робить героїв неповторними, а казки цікавими.

Література

1. Бернадська Н. І. Теорія жанру в українському літературознавстві. К. : Наука, 2005. 375 с.
2. Горбонос О. Українська літературна казка 10-30-х років ХІХ ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук.: спец. 10.01.01 – «українська література». Херсон : Херсонський держ. ун-т., 2008. 20 с.
3. Дереза Л. Російська літературна казка першої половини ХІХ століття в жанровій системі романтизму: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філ. наук.: спец. 10.01.02 – «російська література». Сімферополь : Таврійський нац. ун-т імені В. І. Вернадського, 2005. 40 с.
4. Дунаєвська Л. Українська народна казка. К. : Вища школа, 1987. 127 с.
5. Забіла Н. Твори: в 4-х томах: оповідання, казки та повісті. Т. 3: В казках і в житті. К. : Веселка, 1972. 275 с.
6. Кіліченко Л. Українська дитяча література: навч. посіб. К. : Вища школа, 1988. 264 с.
7. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість. Навчальний посібник. К. : Знання-Прес, 2006. 591 с.
8. Пропп В. Поэтика фольклора. М. : Лабиринт, 1998. 356 с.
9. Франко І. Франко І. Байка про байку. *Зібр. творів: У 50 т.* Т. 20. К.: Наукова думка, 1979. С. 167-173.
10. Чарівна скарбничка казок. Казки, легенди та байки для дітей українською мовою // <http://skarbnju4ka.com/tag/natalya-zabila>.

Рекомендована література

Методичне забезпечення

Азьомов В. Духовна архетипна система етнонаціонального у викладанні української літератури в загальноосвітній школі. *Українська мова і література в школі*. 2016. № 4. С. 31-37.

Вивчення біографії письменника в школі: Конспекти нестандартних уроків / упоряд. Л. Овдійчук. Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. 96 с.

Качак Т. Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти: збірник науково-методичних статей. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2013. 132 с.

Качак Т. Літературна освіта в Україні: промоція дитячої книги і читання. *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 4. 2013. С. 239-246.

Качак Т. Сучасна українська література для дітей та юнацтва як зміст літературної освіти. *Гірська школа Українських Карпат*. 2017. № 17. С. 161-165. file:///C:/Users/ifcem/Downloads/gsuk_2017_17_40.pdf

Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. К. : Академвидав, 2018. 320 с

Качак Т. Українська література для дітей: підручник К. : ВЦ «Академія», 2016. 352 с.

Круль Л., Качак Т. Дитяча література: методичні рекомендації до практичних занять. Івано-Франківськ, 2011. 40 с.

Овдійчук Л. Дитяча література. Модульний курс для студентів філологічних факультетів. Рівне : Теніс, 2008. 314 с.

Овдійчук Л. Науковці-філологи, педагоги, письменники, бібліотекарі, діти разом, або Час, Місце і Простір змінити можна: нотатки про IV Міжнародний симпозіум «Література. Діти. Час» у Рівному. *Укр. л-ра в загальноосвіт. шк.: наук.-метод. журн.* 2013. № 6. С. 46-48.

Українська література в загальноосвітній школі [Текст]: Науково-методичний щомісячний журнал/ Інститут педагогіки АПН України. К. : Антросвіт.

Гнідець У. Інакші/інші, чужі/свої діти. Нова література [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/47>

Фасоля А. Методичний коментар щодо вивчення української літератури у 5-11 класах загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням змін у навчальних програмах (2017-2018 навчальний рік). С. 2-6.

Базова

Азьомов В. Духовна архетипна система етнонаціонального у викладанні української літератури в загальноосвітній школі. *Українська мова і література в школі*. 2016. № 4. С. 31-37.

Баран У. «Нескінченна історія» літератури для дітей та юнацтва: напрями дослідження літератури для дітей та юнацтва в Україні. *Література. Діти. Час: науковий вісник*. 2016. Вип. 5. С. 9-17.

Баран Н. Дитяча та підліткова література: процеси ідеологічної та естетичної канонізації-деканонізації. <http://urccyl.com.ua/aktualno/aktualni-dumky/item/uljana-baran-ditjacha-ta-pidlitkova-literatura-procesi-ideologichnoji-ta-estetichnoji-kanonizaciji-dekanonizaciji/>

Байчук Т. Застосування елементів методики Кейс на уроках української літератури під час вивчення прозових творів. *Українська мова і література в школі*. 2006. № 3. С. 30-32.

Береговенко Т. Сучасний український дитячий детектив. (Витоки, традиції, новаторство). Інтегрований урок позакласного читання, 10-й клас. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2014. № 16-18. С. 23-34.

Білоус П. Давня українська література: засіб пізнання і виховання чи мистецтво слова? *Дивослово*. 2017. № 2. С. 12-15.

Богданець-Білоskalенко Н. Дитяча література. Твори українських письменників II половини XIX – початку XXI століть. Навч. посібник. К. : Слово, 2011. 472 с.

Богданець-Білоskalенко Н. Українська дитяча література. Маловідомі твори українських письменників II половини XIX – I половини XX століття. Навч. посібник. К. : Слово, 2009. 280 с.

Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва. К. : ВЦ «Академія», 2016. 352 с.

Рідне слово. Хрестоматія дитячої літератури. У 2-х книгах. /Упоряд. А. Мовчун, З. Варавкіна. К. : Арій, 2007. Кн.1. Кн.2.

Українська дитяча література. Хрестоматія: У 2 ч.: Навч. посібник / Упоряд.: І. Луценко, А. Подолинний, Б. Чайковський. К. : Вища школа, 1992. Ч. 1. Ч. 2.

Овчаренко Е. Перша антологія для дітей. *Слово Просвіти*. 2018. № 6. С. 10.

Резніченко Н. Тематичне та жанрове розмаїття творчості для дітей Ярослава Стельмаха. *Літературознавчі студії*. 2015. Т. 43. С. 160-166.

Допоміжна

1. Білан О. «Цар Плаксій та Лоскотон» Василя Симоненка. Казкова історія й сучасне життя. Конспект уроку, 5-й кл. *Українська мова та література*. 2018. № 17-18. С. 10-14.
2. Білоус П. Давня українська література: засіб пізнання і виховання чи мистецтво слова? *Дивослово*. 2017. № 2. С. 12-15.
3. Деркач О. Одвічні людські цінності у поезії «Лебеді материнства» В. Симоненка. Детальний ідейно-художній аналіз твору: Урок 1. Українська література, 7-й клас. *Українська мова й література в школах України*. 2018. № 7-8. С. 71-74.
4. Кваша Н. Пагінець із рідної землі. Літературно-мистецька година, присвячена річниці від дня народження Дмитра Павличка, для учнів 9-11 класів. *Українська мова та література*. 2017. № 17-18. С. 67-73.

5. Ключек Г. Ліна Костенко. Незнаний кадр незіграної ролі. Текст та його інтерпретації. *Українська мова й література в школах України*. 2018. № 10. С. 24-25.
6. Ключек Г. Ліна Костенко. Коротка ода ворогам. Текст і його інтерпретація. *Українська мова й література в школах України*. 2019. № 3. С. 35.
7. Лутай О. Казка В. Симоненка «Подорож в країну навпаки». *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 19-21. С. 49-51.
8. Овдійчук Л. Біографічна книга про Володимира Рутківського від Наталі Марченко. *Українська літературна газета*. 2015. № 22 (6 листопада). С. 17.
9. Овдійчук Л. Іван Франко як особистість: (до проблеми вивчення біографії письменника на основі мемуарної та епістолярної спадщини в загальноосвітній школі та ВНЗ). *Українська мова і література в школі: Науково-методичний журнал*. 2017. № 1. С. 18-26.
10. Марченко Н. Володимир Рутківський: тексти долі. Біогр. нарис. Тернопіль : Богдан, 2014. 414 с.
11. Масленко, О. Крок до самих себе. Урок – «круглий стіл» у телестудії в 11 класі : [шістдесятництво як літературне і соціально-політичне явище]. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2009. № 12. С. 55-66.
12. Найкращі досягнення у популяризації читання. Режим доступу: <http://www.bookplatform.org/uk/resources/137-best-practices-report-on-reading-promotion.html>
13. Панченко В. Зіткнення унікальності і буденності. Урок вивчення поезії «Кольорові миші» Ліни Костенко у 6 класі. *Дивослово*. 2010. № 3. С. 44-45.
14. Папуша О. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії... *Слово і час*. 2004. № 12. С. 19-26.
15. Палієнко Г. Василь Симоненко «Ти знаєш, що ти – людина?» Громадянські, патріотичні мотиви, романтичний пафос його лірики. Урок у 7 класі. *Українська мова та література*. 2018. № 1-2. С. 18-21.
16. Ревака В. Роздуми Ліни Костенко про життя і майбутнє нації. Урок-філософське дослідження. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 27. С. 19-21.
17. Ременюк Л. М. Коцюбинський. Життєвий і творчий шлях письменника. Гуманізм світогляду митця. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 4-5. С. 33-43.
18. Романенко Ю. Витязь молододі української поезії. Життєтворчість Василя Симоненка. *Дивослово*. 2010. № 1. С. 11-17.
19. Рубаненко Н. «Як звать його? Чи взагалі він звався?» Вивчення поезії М. Вінграновського «Бабусин дощ». *Українська література в загальноосвітній школі*. 2014. № 5. С. 33-37.

20. Тихолаз Н. Від казки до антиказки... *Слово і час*. 2005. № 4. С. 18-26.
21. Сіденко, В. Дмитро Павличко. Загальний огляд творчості. Поезія. *Українська мова й література в школах України*. 2017. № 4. С. 48-54.
22. Сікора Н. Ліна Костенко «Крила». Конспект уроку, 7 клас. *Українська мова та література*. 2018. № 21-22. С. 8-14.
23. Ситченко А. Урок за оповіданням Григора Тютюнника «Дивак». [5 клас]. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2007. № 9. С. 35-36.
24. Соджак К. Війна як причина порушення гармонії у Всесвіті: [конспект інтегрованого уроку компаративного аналізу української та світової літератури, 11 кл.]. *Відкритий урок. Розробки, технології, досвід*. 2015. № 5. С. 40-41.
25. Софійчук Г. Сміючись, говорити правду. Байки Григорія Сковороди. *Дивослово*. 2007. № 5. С. 23-25
26. Стасюк Н. Що розповів дідусь Кенар. Конспект комбінованого уроку за творчістю Леоніда Глібова у 5-му класі. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2007. № 9-10. С. 42-46.
27. Стасюк Н. Леся Українка. Роль родини у вихованні. Поезії «Мрії», «Як дитиною бувало...» (особистісно зорієнтований урок української літератури в 6 класі). *Українська мова і література в школі*. 2007. № 6. С. 31-33.
28. Стрельнікова І. Роль гумору в житті українців. Ідейно-художній аналіз байок Леоніда Глібова «Муха і Бджола», «Жаба і Віл», «Щука». *Дивослово*. 2017. № 4. С. 32-37.
29. Тетєнєва Ж. Григір Тютюнник, «Климко». Морально-етичні уроки доброти, чуйності, турботи про рідних. Конспек уроку, 7 клас. *Дивослово*. 2017. № 12. С. 10-12.
30. Тетєнєва Ж. Василь Симоненко – «лицар на білому коні» в українській літературі. *Дивослово*. 2019. № 3. С. 18-20.
31. Ткаченко Л. Звитяга та мужність. За романом Володимира Рутківського «Джури козака Швайки». *Українська мова та література*. 2019. № 4. С. 72-78.
32. Ткаченко О. «Отче наш» в українській традиції. *Слово і час*. 2005. № 1. С. 14-28.
33. Ткачук О. Д. В. Павличко – душа народу, носі духовної культури нації: [Вивчення творчості на уроках літератури рідного краю. Розробка уроків. *Гуцульщина літературна* [Текст]. Снятин, 2006. Кн. 2. С. 319-326.
34. Уманська Т. Творчість Миколи Вінграновського. Цикл уроків. *Українська мова та література*. 2017. № 7-8. С. 21-31.

35. Фіщенко-Савицька Н. Людська доброта. Урок-роздум за новелою «Три зозулі з поклоном» Гр. Тютюнника. *Українська мова й література в школах України*. 2017. № 4. С. 42-45.
36. Федчун Н. Рожеві лебеді Василя Симоненка. Сценарій вечора. *Дивослово*. 2010. № 1. С. 17-21.
37. Федчун Н. Шляхами Григорія Сковороди. Музей одного дня. *Дивослово*. 2008. № 9. С. 21-25.
38. Фурсова Л. Проблемні ситуації в роботі з поетичним твором. Аналізуємо поезію В. Симоненка «Лебеді материнства». *Українська література в загальноосвітній школі*. 2008. № 1. С. 27-32.
39. Фурсова Л. Українська література й кінематограф. Шляхи застосування кіноматеріалів на уроках і факультативних заняттях з української літератури. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2005. № 9. С. 16-18
40. Фурсова Л. Від літературної компетенції – до життєвої компетентності (Формування літературної компетенції учнів на уроках української літератури в процесі використання контекстних матеріалів). *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2005. № 5. С. 12-21.
41. Хандрук Л. Викриття хитрості й пихатості Микити в казці Івана Франка «Фарбований Лис». *Дивослово*. 2018. № 9. С. 18-19.
42. Хахула О. Він слугував народові своєму, боліючи душею разом з ним... Значення творчості Михайла Коцюбинського. Система уроків за творчістю М. Коцюбинського, 10 клас. *Українська мова й література в школах України*. 2015. № 3. С. 51-53.
43. Хоменко О. Життя, мов спалах блискавки. Літературно-музична композиція до 80-річчя від дня народження Василя Симоненка. *Дивослово*. 2015. № 1. С. 39-42.
44. Чумак Т. Вже почалось, мабуть, майбутнє... Урок-читацька конференція за творчістю Ліни Костенко. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2010. № 3. С. 84-96.
45. Шваєвська О. Новела Михайла Коцюбинського «Intermezzo», її актуальність. Конспект уроку, 10-й клас. *Дивослово*. 2018. № 11. С. 20-25.
46. Щербина Л. Уроки з української літератури в системі особистісно зорієнтованого навчання. Борис Грінченко. Утвердження прагнення людини до любові, добра в оповіданні «Каторжна». *Українська мова і література в школі*. 2013. № 8. С. 24-29.
47. Юдіна О. Викривальна і повчальна спрямованість байок Леоніда Глібова «Муха і Бджола» та «Бджола і Мухи». *Дивослово*. 2018. № 3. С. 25-28.

ЗМІСТ

1. Анотація.....
2. Програма навчальної дисципліни.....
3. Практичні заняття. Теми.....
4. Самостійна робота.....
5. Зразки контрольної роботи.....
6. Зразки тестових завдань.....
7. Оцінювання і контроль.....
8. Питання для поточного та підсумкового контролю.....
9. Вівчарик Н. Внесок Наталі Забіли у розвиток дитячої літератури.....
10. Рекомендована література.....

УДК 821.161.2-93.09(075.8)
ББК 82.3 (4 УКР)я 73
В 41

**Вівчарик Н. М. Дитяча література: Методичні рекомендації до курсу.
Івано-Франківськ : Територія друку, 2020. 40 с.**

Науково-методичне видання

В авторській редакції

Підп. до друку _ _ 2020. Формат 60x84.

Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».

Вид. арк. __. Тираж __. Зам. № __. Віддруковано